

VEILEDER TIL MATJORDPLAN

Frøya kommune
2021-2025

Hvorfor trenger Frøya kommune en veileder for matjordplan?

Frøya kommune er en kommune i sterk vekst med ett stort behov for utvikling og utbygging. Hoved utbyggingen foregår ved Sistranda, Rabben, Hamarvik og Flatval, her er det også en del største sammenhengende arealene med matjord. Flere av disse arealene er allerede godkjent til utvikling av boligområder. Derfor blir en slik plan på hva som skal skje med matjorda og hvordan den skal håndteres svært viktig.

Lovgrunnlaget, nasjonal jordvernstrategi om redusert nedbygging av dyrka og dyrkbar mark er bakgrunn for utvikling av denne veilederen. *Ved eventuell permanent omdisponering av dyrka jord skal det gjennomføres kompensierende tiltak i henhold til en plan som sikrer at jordressursen ivaretas på best mulig måte (matjordplan). Større arealer skal såfremt mulig erstattes med nytt jordbruksareal etablert på ikke dyrkbar jord, slik at det totale arealet med dyrka og dyrkbar jord i regionen opprettholdes. Dersom det ikke er mulig, skal de erstattes med nytt jordbruksareal på dyrkbar jord. Ved permanent omdisponering av mindre arealer er det også en akseptabel løsning å bruke jordressursen på allerede dyrka jord med grunt jordsmonn, fortrinnsvis i nærområdet.*

Et økende behov for sikker matforsyning til en stadig økende befolkning i en tid med klimaendringer, gjør at jordvern ikke kan anses som en særinteresse, men en samfunnsinteresse. Jordvern handler mye om hvordan vi forvalter våre arealer.

Som et utgangspunkt slår jordlovens §§ 1 og 9 fast at dyrka mark kun skal brukes til jordbruksformål, og dyrkbar mark skal ikke gjøres uegnet til framtidig jordbruksproduksjon. I regjeringens «Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 14.05.19» står det på s. 19 at: «Fylkeskommunene og kommunene sikrer viktige jordbruksområder og kulturlandskap i landbruket gjennom langsiktige utbyggingsgrenser. Utbyggingsløsninger som kan *redusere nedbygging av dyrka mark vurderes i samsvar med det nasjonale jordvernmålet.*».

Hovedmålet er at dyrka og dyrkbar mark ikke skal bygges ned. Dersom tungtveiende samfunnsmessige hensyn likevel åpner for en omdisponering gjennom kommuneplan eller reguleringsplan, er det en målsetting å kunne nytte den verdifulle matjorda til videre mat- produksjon. Gjennom en god plan for flytting av matjord, kan kommunen bidra til å opprettholde og aller helst øke matproduksjonen, selv om dyrka mark blir omdisponert. God matjord blir tatt vare på, samtidig som matproduserende- og dyrkbare arealer blir forbedret for fremtidig generasjoner.

Denne veilederen skal være et hjelpemiddel i kommunens oppfølging av mulige formålsendringer og omdisponeringer av dyrka og dyrkbar mark i plansaker etter plan- og bygningsloven. Og ett hjelpemiddel som skal sikre at alle saker som omfatter det å bygge på matjord blir behandlet likt.

Hvorfor er det viktig med jordvern?

Jord er truet

Jordbruket i Norge er på ca. 10 millioner dekar og dekker 3% av landet vårt. Det gir 2 dekar per person. Norges jordbruksareal er under press og folketallet fortsetter å øke. Det er de beste jordbruksarealene som er nærmest bebyggelse, og dermed disse som er mest utsatt for nedbygging.

Jord gir biologisk mangfold

Jordbruksarealene våre gir ikke bare mat til oss, de gir mat og leverom til tusenvis av andre arter. Alt fra mikroorganismer til meitemarker og jordrotter lever i jord, mange truede plante- og dyrearter er knyttet til jordbrukslandskapet.

Jord kan verne mot flom

Mer regn og kraftigere regnbyger fører til flom i byer og tettsteder. Jord kan ta opp store mengder vann og fungere som buffer når det regner som verst. Nedbygging ødelegger jordas evne til å absorbere vann.

Jordvern er miljøvern

Jord er en viktig del av både vannets og karbonets kretsløp. Jord lager karbon og filtrerer vannet slik at mindre forurensning kommer ut i grunnvann og vassdrag. Jord har en viktig plass i kampen mot klimaendringer og forurensning.

Jord gir levende bygder

Jordbruksarealene er grunnlaget for hele jordbruksnæringa og den landbaserte næringsmiddelindustrien. Disse næringene danner bærebjelken i mange bygdesamfunn. Jorda er dessuten hovedgrunnlaget for framtidens bioøkonomi.

Jordvern får ringvirkninger

Hver gang jordvern blir prioritert i arealplanlegging får det ringvirkninger. I offentlige plansaker får jordvernet mer oppmerksomhet enn før, jordpriser og jorvernkonferanser synliggjør jordvern i praksis.

Når skal den gjelde?

Ved hver sak hvor matjord blir berørt skal det vurderes av landbruksmyndighetene på Frøya kommune om flytting av matjord er nødvendig. Er det vurdert at flytting av matjord er nødvendig skal det utarbeides en matjordplan som skal godkjennes før igangsettelsestillatelse av flytting av matjorda gis. Igangsettingstillatelse for resten av prosjektet blir gitt først etter at håndtering av matjorda er gjort på rett måte og en ferdigattest på matjordflytting er gitt.

Det skal automatisk en matjordplan på plass ved:

Reguleringsplaner

- I eldre reguleringsplaner uten rekkefølgeplaner
- I nye reguleringsplaner skal dette være innarbeidet med rekkefølgekrav før området kan bebygges.

Kommuneplan og kommunedelplan

- I områder der jordloven er avklart gjennom plan skal en matjordplan utarbeides før området kan bebygges.

Hva må på plass?

Det skal framlegges til kommunens landbruksforvaltning en prøve som sier noe om kvaliteten på jorda, hvilken type jord det er der, sjiktetlagene, dybden på disse, overgangene mellom lagene og mengden jord som er på området. Det skal også framlegges en rapport på gjennomført undersøkelse etter fremmede og skadelige biologiske arter.

Ifølge naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer i all forvaltning:

- § 8 Kunnskapsgrunnlaget
- § 9 Føre-var-prinsippet
- § 10 Økosystemtilnærming og samlet belastning
- § 11 Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver
- § 12 Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Det må også gjøres undersøkelser på om flytting av jordmassen vil gi miljøutslipp. Da med tanke på eventuelle tidligere gjødsling av jorda og avrenning av dette på det nye arealet. Er dette ett ikke økologisk areal og blir fraktet til et område som er økologisk driftet blir det nye arealet satt i karens fra økologisk drift.

Matjorda skal ivaretas i henhold til enhver tids gjeldende matjordplan. Flytting av matjord er søknadspliktig tiltak etter plan- og bygningsloven og krever igangsettingstillatelse. Dersom igangsettingstillatelse er gitt skal det meldes ifra ved oppstart av flytting, og ved gjennomført flytting skal erklæring for mottatt matjord legges ved søknad om ferdigattest for det søknadspliktige tiltaket (flytting av matjorden).

Når ferdigattest for flytting av matjord er gitt, kan igangsettingstillatelse for utbygging omsøkes.

Planen for flytting skal inneholde:

Planen for flytting av matjord skal inneholde:

- Hvordan jorda skal graves ut og hvilken mengde matjord det er snakk om.
- Hvilke tiltak skal gjøres for å unngå spredning av fremmede og skadelige arter.
- Hvor, hvordan og hvor lenge skal matjorda lagres.
- Hvem skal få jorda, hvilket prosjekt skal den brukes til og hvordan skal jorda bli fraktet dit.

Denne matjordplanen skal landbruksavdelingen ved Frøya kommune godkjenne før en igangsettelses av matjordflytting kan gis.

Matjord skal gå til tiltak fra denne prioritetslista:

1. Arealer som kan opparbeides til nye fulldyrket jorder.
2. Overflatedyrket jord eller innmarksbeite som kan oppgraderes til fulldyrket.
3. Fulldyrket areal som er i ferd med å gå tapt. Fulldyrket mark.
4. Areal som skal repareres etter skader eller inngrep.

Sjekkliste for hva en matjordplan skal inneholde

Beskrivelse av matjorda som skal flyttes

- ☐ Kart
- ☐ Jordprøver
- ☐ Steininnhold
- ☐ Jordkvalitet
- ☐ Status jordboene sykdom, fremmede arter
- ☐ Volum matjord på hele det dyrka/dyrkbare arealet

Vurdering og avklaring av mottaker

- ☐ Flere alternative mottaksarealer skal presenteres og vurderes
- ☐ Mottaksarealenes avlings økning etter matjordflytting
- ☐ Argumentasjon for valgte mottaksarealer
- ☐ Undersøk om flyttingen krever søknad om nydyrking

Obs! Vesentlig terrengendring er søknadspliktig

Beskrivelse av mottaker

- ☐ Kart
- ☐ Jordprøver (ved forbedring av areal)
- ☐ Steininnhold
- ☐ Jordkvalitet
- ☐ Status jordboene sykdom og ugras
- ☐ Tykkelse på tilført matjord / hvilke mengder matjord kreves det for å få ett godt areal?
- ☐ Avstand flytting
- ☐ Eierforhold og kontaktinformasjon
- ☐ Betingelser for mottaket av matjord

Beskrivelse av jobben:

- ☐ Beskrivelse av hvordan jorda skal behandles
- ☐ Skal den mellomlagres? Hvordan?
- ☐ Hvordan unngå spredning av fremmede arter?
- ☐ Hvem som er ansvarlig for matjorda

Utførelse av jordflyttingen

Metoder og værforhold under jordflyttingen kan være helt avgjørende for hvor vellykket resultatet blir. Jord med mye silt og leire er mer utsatt for kvalitetsreduksjon ved vanskelige værforhold, enn sand- og morenejord. Oppfølging av entreprenører som utfører arbeidet er nødvendig for sikre at utførelsen blir gjort i samsvar med matjordplanen.

- For å unngå sammenblanding av masser, bør matjordlaget sikres før oppstart av øvrige tiltak
- Tidspunkt for flytting: Planlagt tidsrom (uker/måned). Tørre forhold og tele er gunstig mht. jordpakking.
- Krav til værforhold: Tiltakshaver skal ikke flytte matjord i ugunstig vær/etter mye regn.
- Mellomlagring: Mellomlagring bør så langt som mulig unngås og ikke vare lenger enn 1 år. Det bør vurderes om mellomlagring bør gjøres på ei pute av sand eller grus. Tiltak for oppformering av ugras må listes opp.
- Valg av maskiner må vurderes med hensyn til jordpakking: Beltegående gravemaskiner er mest skånsomt ved utlegging av jordmasser. Ulikt transportutstyr kan gi forskjellig jordpakking.
- Når det er mye stein i matjordlaget, skal matjorda soldes før den legges på mottaksarealet.
- Tykkelse på tilført matjord: Beskrive fordelingen av det gitte matjordvolumet på mottaksarealet.
- Tiltakshaver må beskrive hvordan oppfølging og kvalitetssikringen av jordflyttingen er planlagt.
- Kopi av skriftlige avtaler knyttet til matjordflyttingen legges ved til orientering.

Det skal gis melding til kommunens landbruksforvaltning ved oppstart av jordflytting og ved gjennomført jordflytting.

Kilder:

NIBIO

Nasjonal jordvernstrategi

Statistisk sentralbyrå

Landbruksdirektoratet

Vestfold matjordplan

Naturmangfoldloven

Jordloven

Plan- og bygningsloven